

*ÚSTAV
ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE
BRNO*

NÁLEZOVÁ ZPRÁVA

MILOVICE 2009

„Sklepy bývalé radnice“

č. akce 232/09

Zpracoval: Mgr. Petr Kos

ÚSTAV
ARCHEOLOGICKÉ PAMÁTKOVÉ PÉČE
BRNO

Katastrální území : **MILOVICE**

Administrativní název obce : **Milovice**

Okres : **Břeclav**

Trať (parcelní číslo) : **intravilán obce, Česká pošta (č.p. 35)**

Mapový list : **ZMCR 1:10 000, list 34-23-01**

Souřadnice : **242 mm od Z s.č., 359 mm od J s.č.**

Číslo akce : **232/09**

Kultura : **středověk - novověk**

Druh nálezů : **loch, sklepy**

Doba výzkumu : **5. červen 2009**

Vedení výzkumu : **P. Kos**

Technická spolupráce : **L. Kapitán, J. Popela**

Zprávu podává : **P. Kos**

Inv. číslo nálezů : **-**

Uložení : **-**

.....
podpis referenta

O B S A H

	Strana
1. Úvod	4
2. Lokalizace naleziště	4
3. Geomorfologický popis a krajinné prostředí	4
4. Geologický a pedologický popis	4
5. Historie naleziště	5
6. Zaměření výzkumu	5
7. Metoda výzkumu	6
8. Popis archeologických objektů	6
9. Závěr	9
10. Doporučení	11
11. Seznam obrazových příloh	12
12. Seznam mapových příloh	12
13. Seznam fotodokumentace	13
14. Popis k tabulkám (fotografie)	13
15. Mapová přílohy	1 - 2
16. Obrazové přílohy	1
22. Fototabulky	1 - 6

1. Úvod

Na základě událostí ve dnech 3.-5.6. 2009 a následného oznámení L. Kapitána z Milovic (okr. Břeclav), byl prozkoumán na návsi před vchodem České pošty (č.p. 35) propad na okraji vozovky. Výzkum byl proveden dne 5.6. 2009 a byl koncipován jako zjišťovací průzkum a záchranný archeologický výzkum. Záchranný výzkum se zaměřil na dokumentaci a zmapování podzemních situací. Informovanost našeho pracoviště byla podmíněna starším nálezem lochu z r. 2007 pod domem č.p. 62 (J. Popela).

2. Lokalizace naleziště

Místo propadu se nachází v historickém jádru obce Milovice (okr. Břeclav), na levém břehu Milovického potoka, asi 25 m ssv. od kostela sv. Osvalda jenž stojí zhruba uprostřed návsi, před vchodem České pošty (nadm. v. cca 180 m).

3. Geomorfologický popis a krajinné prostředí

V rámci geomorfologického členění území, je sledované území součástí celku Mikulovská vrchovina, podrobněji podcelku Milovická pahorkatina.

Lit.: Demek, J. a kol. 1987: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha; Nováková, B. a kol. 1991: Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla (A-M). Praha.

4. Geologický a pedologický popis

Pod obcí se podle geologické mapy nachází deluviofluviální hlinitopísčité sedimenty holocénního stáří (Geologická a přírodovědná mapa CHKO a BR Pálava, 1:25 000, 1992 – 1995), které v hloubce větší jak 2 m přechází plynule do horizontu poměrně čistých spraší pleistocénního stáří.

5. Historie naleziště

V blízkosti záchranného výzkumu byl v minulosti prováděn archeologický výzkum na pozemku domu č.p. 42, kde byla při kopání jámy pro bazén nalezena zasypaná chodba lochu vykopaná ve spraši. Pochází odtud soubor keramiky datovaný do 2. pol. 15. stol.

Na podzemní chodbu – sklep, se přišlo také během instalace pomníku padlých nedaleko kostela v r. 1926.

Další údaje, zejména o nálezech pleistocénních kostí zmiňuje J. Freising z hloubky 11 – 12 m u kostela, u domu č. 9 v 9 m, a při ražbě sklepa u domu č. 37 v hloubce 4 – 5 m. Na pozemku domu č. 48 ležel asi 3 m dlouhý mamutí kel již jen 40 cm hluboko.

Literatura:

GEISLER, M. 1982: Nález středověké keramiky z Milovic (okr. Břeclav), PV 1980, Brno, 46.

UNGER, J. 1987: Podzemní chodby v jihomoravské středověké a novověké vesnici, AH 12, 97-110.

FREISING, J. 1936: Kronika obce Milovice. Brno.

6. Zaměření výzkumu

Podzemní objekt byl zaměřen magneticky s pomocí busoly a pásma. Povrch zaměřen pomocí GPS.

Zaměřili: P. Kos, L. Kapitán, J. Popela

Koordináty měření:

1 - 595694.517 1199351.760 170.379 – m.b. č. 2 na měřeném polygonu

2 - 595683.358 1199361.559 171.477 – s. roh pomníku padlých

3 - 595688.430 1199362.518 171.654 – sz. roh pomníku padlých

4 - 595687.482 1199365.783 175.689 – z. roh pomníku padlých

5 - 595700.204 1199360.592 176.949 – s. roh kostela

7. Metoda výzkumu

Průzkumem otvoru, vzniklého po propadení vozovky do podzemí, bylo objeveno volné pokračování chodby ražené volně ve spraši. Příčiněním J. Popely a L. Kapitána byl strop labilní šachty na dobu průzkumu provizorně zapažen. Záchranný archeologický výzkum se zaměřil jak na dokumentaci a vzorkování antropogenních aktivit z období pravěku, tak na mapování a posudek vývoje podzemního systému. Předmětem zájmu se staly také epigrafické památky, které nám umožnily z časového hlediska propojení s dokumentovanými časovými událostmi v obci. Byla vyhotovena kresebná a fotografická dokumentace. Vzhledem k nálezu kulturní vrstvy z období mladého paleolitu, byly další výzkumné aktivity v objektu upřednostněny pracovníkům AÚ AV v Brně (J. Svoboda, pracoviště v Dolních Věstonicích).

8. Popis archeologických objektů

Uložení

- K.100 – žlutošedá, ulehlá, lupínkovitě odlučná prachová hlína. Pravděpodobně starší komunikace.
- K.101 – červenohnědá, ulehlá, propálená prachová hlína. Pravděpodobně požárový horizont.
- K.102 – šedohnědá, ulehlá, jílovitá hlína, nahodile uhlíky a zlomky cihel. Terénní dorovnávká.
- K.103 – tmavě šedá, ulehlá, prachová hlína, zlomky cihel a kameny. Terénní navážka.
- K.104 – šedočerná, ulehlá, jílovitá až prachová hlína. Pohřbený půdní horizont (částečně potoční niva?).
- K.105 – tmavě žlutá, ulehlá, prachová hlína. Podložní spraš pleistocénního stáří.
- K.106 – šedočerná, ulehlá, prachová hlína, nahodile uhlíky, kosti, spodní báze na spraši lokálně propálena do červena. Kulturní vrstva z období mladého paleolitu s pozůstatky ohniště; vrstva místy až ztrojena.
- K.107 - tmavě žlutá, ulehlá, prachová hlína. Podložní spraš pleistocénního stáří.

Zdi

- K.900, 901, 902, 917 – kamenné zdivo pojené jílem a zčásti maltou. Ve stavebních prvcích převažují valouny různých hornin a pískovce z místního flyše. Pravděpodobně suterén či základ domu z období pozdního středověku.
- K.903 – cihelné zdivo pojené maltou. Ve stavebních prvcích užity po obvodu cihly o rozměrech 29 x 15 x 7 cm, v klenbě 27 x 13 x 6 cm. Vyzdívka sklepa z období novověku.

- K.904 - cihelné zdivo pojené maltou. Použity cihly o rozměrech 27 a 28 x 14 x 6 cm. Novověká zazdívka ve stěně spojovací chodby mezi sklepy K.905; zdivo nesvázáno s okolním.
- K.905 - cihelné zdivo pojené maltou. Ve stavebních prvcích patrný cihly o rozměrech 28 a 30 x 13 x 6 cm. Vyzdívka stěn i klenby spojovací chodby z období novověku; v západní stěně chodby vyhotoveny asi 40 – 50 cm hluboké kapsy, patrně pro instalaci pantů s brankou.
- K.906 – cihelné zdivo pojené maltou. Stavební prvky o rozměrech 26 x 13 x 6 cm. Novověká vyzdívka niky a špalety větrací šachty v západním zdivu K.902.
- K.907 – cihelné zdivo pojené maltou a dílčím použitím betonu. Stavební prvky s rozměry 27 x 13 x 6 cm. Novověká vyzdívka špalety větrací šachty a část úpravy pro zárubeň dřevěného rámu dveří ve stěně K.917.
- K.908 – cihelné zdivo pojené maltou. Stavební prvky o velikosti 30 x 15 x 6 a 29 x 7 x 14 cm. Novověká zazdívka vstupní rampy K.919.
- K.909 – cihelné zdivo pojené maltou. Velikost stavebních prvků 30 x 15 x 6 cm. Vyzdívka novověkého klenebního pasu v místě napojení chodeb K.905 a K.919.
- K.910, 913, 914, 918 – cihelné zdivo pojené maltou. Použity cihly o rozměrech 30 x 15 x 7 cm. Vyzdívka stěn a klenby sklepa z období novověku.
- K.911, 912 – cihelné zdivo pojené maltou. Stavební prvky o rozměrech 29 x 7 x 6 cm. Vyzdívka stěn a kleneb osvětlovacích nebo odkládacích novověkých nik ve stěně K.918.
- K.915, 916 – kamenné zdivo se zlomky cihel a dlaždic pojené jílem a částečně omítnuto cementovou směsí. Velikost stavebních prvků 30 x 25 x 20 cm nebo 15 x 10 x 8 cm. Novověká vyzdívka stěn sklepa.
- K.919 – cihelné zdivo pojené maltou. Cihly o rozměrech 30 x 14 x 6 cm. Vyzdívka stěn a klenby vstupní rampy.
- K.920 – cihelné zdivo pojené maltou. Stavební prvky o rozměrech 30 x 15 x 7 cm. Novověká vyzdívka větrací šachty.
- K.921 – cihelné zdivo pojené maltou. Velikost stavebních prvků 30 x 15 x 7 cm. Novověká vyzdívka ostění vchodu.

Vyšší struktury

- 001 – (K.900-901-902-903-906-907-917) – suterén kamenného jádra domu s vnitřními rozměry 6,2 x 4,5 m a výškou větší než 2,4 m. V západní stěně výklenek široký 1,8 m a hluboký 0,6 m. Ve výklenku patrně ostění špalety větrací šachty o rozměrech 60 x 40 cm; stejná špaleta umístěna také uprostřed kratší stěny na jižním konci místnosti. V místě napojení místnosti na chodbu K.905 patrná betonová či maltová úprava pro vsazení zárubeň dřevěných dveří, která byla nalezena ve zpráchnivělém stavu s železnými úchyty opodál na podlaze. Obě části místnosti zaklenuty cihelnými

valenými klenbami. Kamenné jádro (suterén domu), upravené na **sklepní místnost I. patra** (0 – 2,5 m od povrchu).

- 002 – (K.904-905-909) – spojovací chodba mezi sklepní místností 001 a rampovitým vchodem 003 s délkou 8,5 m, šířkou 1,0 - 1,3 m a výškou větší než 1,5 m. V její jižnější části u napojení na sklepní místnost 001 patrná zadržka K.904, která má nesvázané zdivo se zdivem okolním. Asi 2 m východně od zadržky se ve stěně K.905 nacházely dvě nad sebou položené kapsy, hluboké cca 0,5 m, ale široké pouhých 5 cm, ve kterých mohly být původně zapuštěny panty masivních jednokřídlých dveří, které se nedochovaly. Chodba má strop v podobě cihelné valené klenby. V místě napojení chodby na vstupní rampu K.918 zbudován zesílený klenební pas, který byl se zdmi K.905 a K.918 svázán.
- 003 – (K.908-918-920-921) – část vstupní rampovité chodby (možná i se schodištěm) s valenou klenbou o šířce 1,5 m a výšce větší než 1,6 m. Směrem ke vchodu na povrchu chodba asi po 2 m dodatečně zazděna cihelnou zídou K.908; po obou stranách chodby patrné poškození vlivem eroze, která vyplavila část zdiva i horniny kolem zdí.
- 004 – (K.910-911-912-913-914) – **sklepní místnost II. úrovně** (3,5 – 6 m od povrchu) s valenou klenbou o půdorysu 5 x 4,8 m a výšce 2 – 2,5 m. V jižní stěně průchod do III. úrovně sklepení a dvě menší niky, které mohly sloužit k odkládání předmětů, patrně osvětlovacích zařízení. Oba vchody do místnosti umístěny v kratších stěnách a opatřeny plochým stropem. Jižní vchod oproti severnímu nápadně snížen (cca o 80 cm), patrně pro plynulé napojení na sklepní místnost 005. Zhruba uprostřed klenby pozůstatek větracího otvoru, nad kterým zela asi necelého 0,5 m vysoká kaverna, vzniklá vyřícením nadložních zásypových vrstev, které byly od sklepního prostoru odděleny dřevěnými deskami a nad nimi volně položenými cihlami.
- 005 – (K.915-916) – **sklepní místnost III. úrovně** (5 – 7 m od povrchu) s kamenem obezděnými stěnami a valenou klenbou ponechanou v původní podobě, která svědčí o tom, že sklep byl ražen do sprašového podloží. Prostora byla asi po 9 m přerušena závalem, který vznikl objevným propadem vozovky na povrchu. Šířka místnosti činila cca 2 m a výška také kolem 2 m, asi v polovici délky sklepní místnosti se uprostřed klenby nacházela větrací šachta oválného průřezu o průměru 20 cm.

9. Závěr

Průzkumem propadu vozovky před budovou České pošty (č.p. 35) v Milovicích na Břeclavsku, byl objeven poměrně rozsáhlý víceúrovňový systém podzemních chodeb typu lochů a vyzděných sklepních prostor v celkové délce cca 40 m. Jednotlivé části sklepního labyrintu leží ve třech výškových úrovních – 3 m (I. úroveň), 6 m (II. úroveň) a 7 m (III. úroveň) pod povrchem vozovky.

- I. úroveň souvisí se zděným suterénem bývalé radnice, která byla postavena uprostřed návsi ve 14. nebo 15. stol. Zmiňuje se o ní kronika obce, v souvislosti s kostelem r. 1414, která byla sepsána K. Freisingem ve 30. letech 20. stol., v době před hromadným odsunem sudetských Němců. Podle historického záznamu se dovídáme, že radnice, později obecní dům, výčep a škola, byla zbořena po pol. 19. stol. (1862) a její dva vinné sklepy zároveň zasypány. V suterénu bývalé radnice je zachována kamenná vyzdívka stěn, která byla později pozměněna cihelnou přestavbou větší části sklepního komplexu na přelomu 17.-18. stol. (společně s přestavbou kostela r. 1701), ve stěnách zůstaly zachovány špalety a ve stropě obdélný větrací otvor, dříve zatarasený dřevěnými prkny.
- II. úroveň chodeb souvisí s předchozí, neboť je propojena zděnou cihelnou spojovací chodbou v jejíž stěně jsou pozůstatky otvorů po pantech dveří, které chodbu v těchto místech uzavíraly. Původně se snad ale jednalo o samostatný vinný sklep, do kterého ústil vchod se schodištěm ve směru od potoka. Zde byly patrné příznaky eroze, která nastávala z důvodu dřívějšího přelivu vod z nedalekého potočního koryta (to je údajně zregulováno až nověji). Voda pak zaplavovala a ničila nižší úrovně. Sklep je vyzděn cihlami a zhruba uprostřed valené klenby zeje obdélný otvor větrací šachty, která má opět stopy po prkenném zátarasu. Není vyloučeno, že nad sklepní místností leží ještě jedna, protože k povrchu tu ještě zbývá cca 3,5 m a zával nad klenbou by tomu mohl nasvědčovat. Přímo nad sklepem se na povrchu nachází pomník padlých, při jehož budování r. 1926 byla narušena klenba staré sklepní prostory.
- III. úroveň nebyla jako jediná opatřená cihelnou vyzdívkou, stěny byly jen zčásti (po hliněnou klenbu) obloženy menšími kameny a štípami, které byly patrně vylámaný v kamenném jádru bývalé radnice (úroveň I). Chodba ražená ve spraši měla uprostřed klenby zachován kruhový vrtaný vzdušník, který jevil známky zatékání

vody z povrchu. Lze předpokládat, že další větrací šachta zanikla propadem chodby v místě, kde byl strop erozí již značně poškozen. Jílem pojená kamenná obezdívka chodby se jeví z hlediska stavebního vývoje chodeb jako nejmladší. Nasvědčovaly by tomu nápisy na stropě s iniciálkami a letopočty (např. „1911“) z konce 19. až poč. 20. stol. Ve III. úrovni chodeb byla po opadu stropů zjištěna kulturní vrstva s ohništěm, zbytky kostí a artefakty z období mladého paleolitu.

Dokumentovaná situace naznačuje, že po stržení staré radnice v r. 1862 nebyly sklepy zasypány, nýbrž zčásti zachovány. Od tohoto okamžiku byly sklepy utajeny a zpřístupněny již existující chodbou, raženou bez vyzdívky ve spraši, která směřovala pod náves od sousedního stavení – dnešní budovy České pošty a školy.

Současná půdorysná dispozice chodeb sleduje starší schéma tzv. lochů, které byly budovány ve středověkých vsích na Moravě od přelomu 12. a 13. stol. V Milovicích je zřejmá časová souvislost s kamenným jádrem bývalé radnice, která je historicky zmiňována v r. 1414. Její založení však může vzhledem k povaze podzemního systému sahát již do století 14. (III. stavební fáze lochů na Moravě). Většina zasypaných lochů v Milovicích zanikla nejspíše za husitských válek v 15. stol. o čemž nás informují nálezy keramiky z 2. pol. 15. stol. z nedalekého zasypaného lochu na pozemku domu č.p. 42.

Původní středověké chodby defenzivního typu byly na přelomu 17. a 18. stol. částečně upraveny do cihelné podoby. Nelze přitom vyloučit možnost, že sklep II. úrovně byl otevřen shora a sloučen s rozšířenou nadzemní a suterénní částí obecního domu, jak by tomu napovídal prkenný zátaras, i povaha zasypu, nad větrací šachtou v jeho klenbě. Zbývající části náleží s velkou pravděpodobností k chodbám původního středověkého systému lochů, které byly pod okolními domy s radnicí propojeny. Napovídaly by tomu propady na Hřbitovní ulici v domě č. 66, přes ulici v domech č. 1 a 2, u školy (místo dokumentovaného propadu) a ve dvoře domu č. 39. Propady mimo dokumentovanou část chodeb jsou pravděpodobně středověkého původu a souvisí s lochy, které se nacházely pod usedlostmi původní středověké vesnice z 13. stol. (1252/53 zničeny staré Milovice).

10.Doporučení

Vzhledem k celkové labilnosti místa propadu pod vozovkou na návsi a přítomností dalších příznaků, poukazujících na existenci dosud neznámých podzemních prostor, je nutné z hlediska statiky stávajících nadzemních staveb zamezit zatékání jakýchkoliv tekutých látek do podzemních dutin. Podmáčení stěn podzemní chodby nezpevněné vyzdívkou stropů by mohlo vést k jejímu dalšímu nekontrolovatelnému borcení a nakonec k celkovému kolapsu stropů v oblasti pod stávající zástavbou obce. Výsledkem může být lokální pokles terénu na současném povrchu o více než 1,5 m.

Lochy středověkého až časně novověkého stáří lze do budoucna očekávat pod značnou zastavěnou plochou obce, zvláště v místech, kde stojí kostel, a kde se nacházela do 15. stol. selská stavení.

Doporučujeme předběžný speleo-archeologický průzkum dosud volných fragmentů chodeb v obci, jejich dokumentaci a geodetické zaměření a následnou sanaci, nebo zapopílkování nezpevněných částí podzemních prostor.

11. Seznam obrazových příloh

Obr. 1 – Milovice (okr. Břeclav). Půdorysný a bokorysný plán chodeb s vyznačením místa propadu ve vozovce.

12. Seznam mapových příloh

Mapa 1 – Milovice (okr. Břeclav). Výřez ze ZM ČR v měřítku 1:10 000 s vyznačením místa výzkumu.

Mapa 2 – Milovice (okr. Břeclav). Pracovní výstup s GPS v měřítku 1:150 se zaměřením místa propadu (1), které odpovídá m.b. č. 2 na mapě.

13. Seznam fotodokumentace

MILOVICE 2009

232/09

Inv. č.	Popis	Bar. neg.
232/09-1	Propad vozovky před budovou České pošty (od SZ).	
232/09-2	Nápisy na stropě chodby ražené ve spraši (iniciálky a letopočty).	
232/09-3	Mamutí kly nad provaleným stropem chodby ražené ve spraši.	
232/09-4	Valená cihelná klenba ve II. úrovni sklepení (od S).	
232/09-5	Kumulace kamení v ústí spojovací chodby mezi I. a II. úrovní sklepení (od S).	
232/09-6	Spojovací chodba mezi sklepy I. a II. úrovně (od Z).	
232/09-7	Kulturní vrstva s pozůstatkem ohniště z období paleolitu v chodbě ražené ve spraši.	
232/09-8	Kulturní vrstva z období paleolitu nad spadeným stropem chodby ražené ve spraši.	
232/09-9	Fragment mamutiho klu v klenební části chodby ražené ve spraši.	
232/09-10	Kulturní vrstva s artefakty z období paleolitu ve stropě chodby ražené ve spraši.	
232/09-11	Zbytky kostí ve stropní části chodby ražené ve spraši.	
232/09-12	Keramika, nebo propálená hlína v paleolitické vrstvě ve stropě chodby ražené ve spraši.	
232/09-13	Provizorní zapažení stropní klenby chodby v blízkosti propadu (od J).	
232/09-14	Odvětrávání podzemních prostor za pomoci hadice a kompresoru na povrchu.	

14. Popis k fototabulkám

Tab. 1	snímek 1 – propad vozovky před budovou České pošty (od SZ). snímek 2 – provizorní zapažení stropní klenby chodby v blízkosti propadu (od J).
Tab. 2	snímek 1 – nápisy na stropě chodby ražené ve spraši (iniciálky a letopočty). snímek 2 – mamutí kly nad provaleným stropem chodby ražené ve spraši.
Tab. 3	snímek 1 – kulturní vrstva s artefakty z období paleolitu ve stropě chodby ražené ve spraši.

snímek 2 – odvětrávání podzemních prostor za pomoci hadice a kompresoru na povrchu.

- Tab. 4   snímek 1 – mamutí kly nad provaleným stropem chodby ražené ve spraši.
snímek 2 – kulturní vrstva s pozůstatkem ohniště z období paleolitu v chodbě ražené ve spraši.
- Tab. 5   snímek 1 – valená cihelná klenba ve II. úrovni sklepení (od S).
snímek 2 – kumulace kamení v ústí spojovací chodby mezi I. a II. úrovní sklepení (od S).
- Tab. 6   snímek 1 – spojovací chodba mezi sklepy I. a II. úrovně (od Z).
snímek 2 – fragment mamutiho klu v klenební části chodby ražené ve spraši.